

Den ældste Plan til Sorø Academies Indretning under Kong Christian IV.

Meddeelt efter Originalen i det Kgl. Geh. Archiv
af C. Kolbech.

Dette Actstykke udgior et Tillæg til Rigsraadets Betænkning paa Kong Christian IV. Proposition *), overgivet Raadet ved dets Samling i Odense d. 16de August 1620. (dat. 28de Aug. 1620; underskrevet af Cantøleren Chr. Friis, Albret Steel, Oluf Rosensparre, Eske Brock, Chr. Holdt, Jacob Ulfeldt, Enevold Kruse, Iver Juell, Anders Bille, Holger Rosenkrantz og Anders Sinclair.)

**Raadens vnderdanigste Betænkende om den Exercitie
Skole, her vdi Nigitt kunde anrettes.**

For det første Anlangende Stedditt befinde vi Ingen bequemligere ind paa Soer, Effterdi der same stedz nu allerede befindes adskillige mange Commoditeter, Adelens Børn til forfremmerlige Optugtelse, for long tid tilforn aff Kongl. Mayh. hisglofflige Thukommelse nodigst funderet och anordnet, som til samme Intent och ende saledes indnu iderligere att continuere och vdføre hvæst kunde verre beforderlig och thienlige.

For dett andett, hvad Impens och Indkompst anlanges, huor medt saadan Exercitie Skole kunde anstillis och vnderholdis, da effterdi Maribo Kloster med dis tillegendis godtz och Gydom Adelen her vdi Nigitt til itt Jomfru kloster er effterladt, Dett dog hidt indtill vdi mange Aar icke allene Gud i himellrige til fast ingen

*) Den kongelige Proposition findes ikke i Archivet.

Være och thieneste, meden och Danmarckis Nigis Adel til ganske ringe fordeel och gode haffuer veritt anuendt, Fragte Vi vnderdanigst, at all same Klosters tillegende godtz, grundt och Eydom fast nytterligere och bequemligere til denne Exercitie Skolis Syfftelisse och vnderholding vnder bemeldte Soer att kunde henliggiss och forordnis, Och huis Stedditt vdi sig selffuer belanger, med dis begning, haffuer, Ager, Eng, Skouff, Eydom vdi Byen Maribo, Fyskerig och anden herlighedt, der medt kunde gieris och beramis nogen forhandling, saledis som dett denne bemeldte Excercitie Skolle aller iderligste kand come til fordiel. Herforuden kunde ochsa huis som aarligen af Soer Skolis serdelis Indkompst, offuer dis egen vnderholdings och Begnings nodtorfft pleyer att foroffris, her effter worde denne nye her hos oprettede Adelskulle til gode oc fremtharff, Effterdj dett dog altsamen til Vngdomen her vdi Nigitt deris Optugtelse och forfremmelse vdi serste Foundation er hen meendt och forstanden.

For dett thredie vill til saadan en Exercitie Skolle at stifte och anrette verre fornoden, att medt største flidtt disse effterkriffuen Personer der til kunde opsporgis och vdi Bestilling antagis, Som er Furst och for alting En besynderlige och vel qualificerede Person, som sig for same Skolis Offuerste Directore och Hoffmeister kunde lade bruge, huilcken bode vdi rett sande Kunskaff oc fryct befantis at verre rigtig och vcorrumperet, Derhos ochsa som medt synderlige Auorlighedt och god discretion viste och forstoedt Sielffuer att anordne och tilholde vngdomen bode til guds fryct, stikkerlige Hoffskhedt och seder, Sa ochsa till alle huis Studia och Exercitia, som vdi denne Skolle bliffuer anrettit.

Segne Presten her paa dette Sted burde att vere en besynderlige lerdt och stikkerlige Mand, som icke alleneffte baade om Sondag, sa vel som ochsa Onsdagen och Fredagen, Guds salige Ordt och Lerdom rettfindig och medt gudsfrigtig bode Iffrigghedt och Beskedenhedt denne vnge Menighedt i Sinderlighedt kunde forholde

och indhylde, Mens ochsa vdi Omgengelse verre denom sa vel medt
liff och Leffnit, som medt Ordt och Sambtalle, alle och en huer en
dageliger tilskyndere Till deris Hierttelag, Ordt och gierninger vdi
en sand rettsindige guds kierlighed och fregtt fra forste Bngdom
at anstille och fremdrage.

Will och verre fornøden att der thrende Professores, skicker-
lige fornemme Mend, bliffue her hos antagen och forordnit, Den
ene, som in Historiis, Jure & Politicis Bngdomen kunde infor-
mere, huo der til findis skickerlige och thienlige att vere, En an-
den som vdi mathematicis och geometricis dennom kunde oplerre.
Och den thredie som in philosophicis principiis denom sa vitt
fornøden eragtedis kunde vnderwise. Huilcke alle thre, eller och en
eller tho aff denom, da Bngdomen, som er vdi Exercitie Skolen,
ochsa vdi deris linguis latina & græca, huo det begierede, til-
lige kunde exercere och forfremme.

Thrende Sprogmeistere ville ellers ochsa vnderholdis, som vdi
dett Frangøische, Italiansch och thydsk Sprog Bngdomen
kunde offue och oplerre, Och vor magit gauffuligt att disse haffde
deris bordt och kost hos Bngdomen sielff, att de denom dis bedre
kunde holde vdi de fremmede Sprogs dagertlig och idertlige offuelse.

En synderlige god Berider ville antagis som Bngdomen icke
alleneffe vdi Niden, meden och andre Adelige Excercitiis medt
Ring Menden offuer Balgen, och slikt andett, paa beste Manier och
wiiff forstoedt sig att vnderuiffe och oplere. Desligeste ochsa en
besønderlige god Ingeueur, som vdi fortification och andet derhen
hørige denom kunde vnderuiffe. Wille ochsa forordnis En Fegter,
En som denom kunde lere deris Geweer att manere, En Bold-
mester, En Dandsker, Ithem en god Symphonieslager, en Lutenist
och en Biolist de gamma.

Herforuden ville och behøffuis en god Smedt, en Sadelma-
ger, en Bøssemager och en Spøremager.

Och effterdj der och vdi dett ringeste ville holdis 20 eller 25

Hefte, at brugis vdi Nidestollen, vilde der til ochsa vnderholdis en Sadelknegt och fem drenge. Pa disse fornessate Personer att vnderholde haffue vi vnderdanigst giordt denne effterstreffuene forslag.

Hoffmesterens Befolding beregnis 1,000 Enkende Rigsdaler, och Kosten, naar som nogen der hoff er, som altid ber at hverre.

Sogne Presten haffuer allerede sin visse Len af Soer Skolle, Mens effterdi den er meget ringe, var vel fornøden att hand sales dis bleff forsvrgit, som en fornem lerdt Mandt tilbørligen kunde medt vnderholdis och forsyuffnis. Huer aff de thrende Professorer, Sa ochsa aff de thrende Spraagmestere, ville tilleggis aarligen 200 Enkende Rixdaller. Er beregnit pa Beryderen aarligen Itt thusind e Rixdaller vdi Begyndelsen, Pa Ingenueren 200, Pa Fegteren 300, Pa den der denom deris getveht lerer att manere 70, Pa huer aff de thre Instrumentister 150, Pa Smeden, Salmageren, Bøssmageren och Sporemageren huer 100, Pa Sadelknegten 150, Och huer af drengene 50 Rixdaller.

Er til samens beregnit Femb tusind och thyffue daler.

For dett fierde, Efter som hiegløffligste Ihuomelse Koning Christian den 3, nodigst vdi Maribo Klosters fundation haffuer forordnet Danmarks Rigs Naad til att haffue effuerste Inspection och direction offuer samme Klosters Indkompst och ganste forholdt, Fragte vi vnderdanigst thienligen, att Kongl. Maytt ochsa Nodigst alletidt tilforordne nogle wisse aff samme hans Maytt Nod, som offuer alt dett hvis denne Exercitie Skole enthen tilkomer eller angøer, kunde haffue effuerste opsyuffn och direction, Bode att de som vare aff rette indfødt Danske och Norste adel til same Skolle motte bliffue befodrit och optagit, sa ochsa der inde medt dis Indkompst, medt enhuers Vnderholding, och ellers medt alting tilbørligen och retterligen motte omgøes och forholdis, Och vngdommen midlerthid medt største flydt bliffuer oplerdt och opdragen, Och enderlige huo och til huilcken thid der bequemmerligen af same

Skolle kunde aff deris foreldre och formyendere vdføres, och pa andre Stæder forsendis.

For dett femte vill verre raaderligt att vdi Excercitie Skolle ingen admitteris fuldkommeligen vnder sit 16. aar, Och icke tilstedis att drage derfra, eller och vden Nigitt sig at forsøge, om vdi samme Skole er plaff nogen att indtage, (og) saa frembt de der inde kandt antagis, inden hand er 19. eller 20 aar fulde, med mindre deris foreldre af synderlige Betenkende denom enthen til en herris hoff och thieniste, Eller och vdi Krigs Vessen sig att forsøge begiere att vdflicke. Men huo som tilforn ere vdi den anden Børne Skolle der vdi Soer, och erre kommen vdi deris thierende Aar, de muc effter hoffmesterens Anordning och moderation tilstedis at lerre de andre Spraaq och Excercitier, som vdi Excercitio Skollen fremsettis, vndtagen at Ride och att segte; Och fra den thidt, de til di Excercitier tilstedes, skal enhuer aarligen giffue til Excercitie Skolens fremtharff 20 Guldende Rirdaller, Men hode de, och ellers alle och en huer, som vdi Excercicie Skollen bliffuer antagen, skulle siden aarligen der effter, sa lenge de erre der vdi, giffue til bemelte Skolis Underholding och framtarff Itt hundrede Guldende Rirdaller.

Huer den som lerrer at ride vdi same skolle, skal aff sine foreldre medgiffues en hest nar de. beginder at ride, som skal verre Skollen til beste, Eller dersom der icke behoffuis pa den thidt beste, da att giffue vdi dett stedt Itt hundrede Guldende Daller.

Alle de som ere vdi denne Excercitie Skole, skulle inthett dis Mindre haffue deris Priuate Præceptores huer hos sig, om Foreldrene det begiere, Och enten en huer at haffue sin serlig, Eller ochsa tho eller ihre att vnderholde en, Effter som forelderne dett bequemligst och gauffnaligst kunde cragte, och sig medt huerandre derom forene. Disse Præceptores skulle haffue deris kost hos Børnene, och skall betallis for en huer aff denom til bemelte Excercitie Skole itt halfft hundrede Guldende Rigs Dallers werdt, dog att de lader denom nye medt huis kost, Som til Skollen seduanlig vdfpissis.

For det Siette eragte vi vnderdanigst roderligt, att der nu strax pa foraarit vdi vor herris Jesu Naffu bliffuer giordt en Begindelse pa dette sa hoygnodigt et Berck, Och Maribo Closters Indkompst da strax til Soer Kloster henlagt. Men effterdj mandt da huercken sa snart land haffue alle de Mæen til-hande, som denne Excercitie Skolle kunde betiene, Ey heller sa mange unge Adels aff den alder som bemelte Skolle kan beskielis medt, kunde da hvis aff dett første Mars Indkompst foroffris, Anuendis pa huis adskilligt Bygning, bode vdi Soers Closters gardt til Bugdommen och dis Excercitiers nedterfft, sa ochsa vden for Portben til adskillige, bode officerers och handwerckers werckjer ville vere forneden, Och ellers till adskillige præparation nodigt land eragtis at ville verr.

Midlerthidt vill betenckis nogen Myddel ved huilke de Jomfruer, som nu erre vdi Maribo Kloster och erre vformuende och vidterffuende, sig och skickeligen och vel haffuer forholdit, de kunde tilbørligen bliffue forforgitt och afflagt.

For dett Syuffuende, Effterdj det syuffnais fast nodigt och nyttigt, Att der efter denne forandring icke idel Adels Børn ochsa vdi den forrige Berne-Skolle pa Soer bleff vnderholdit, Eragte vi gauffnligt att medt Hr. Herlof Trolis och F. Birgitte gives Affruinger, som Herloffsholms Skolle haffuer vdi forsuar, bleff forhandlett, Att efter denne Dag de Adels Børn, som hidt indtill vdi same Skolle efter dis Foundation er bleffuen optagit, til Soer Skolle kunde remitteris, Och der imodt de aff Brie fødte erre, som Soer Skolle hidt ind till ochsa efter dis Foundation haffuer admitterit, huorefter [herester] vdi herloffsholms Skolle kunde bliffue indtagit. Och effterdj der dog icke sa mange pa herloffsholm kunde indthagis, som aff Soer saledis bleffue vdsatte, att hans Kongl. Maj. da Nadigt wille sa megit pa itt andett stedt her vdi Nigett Naadigt beuilge, som sa mange igen kunde vdi en anden Skolle worde medt vnderholdit.